

«РОССИЯ НАУКАЛАРЫН АКАДЕМИЯТЫН СИБИИРДЭЭБИ САЛААТЫН САХА СИРИНЭЭБИ НАУКА КИИНЭ»
ФЕДЕРАЛЬНАЙ ЧИНЧИЙЭР КИИН ГУМАНИТАРНАЙ ЧИНЧИЙИИ
УОННА АБЫЙАХ АХСААННААХ ОМУКТАР ПРОБЛЕМАЛАРЫН ИНСТИТУТА

ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЦЕНТР
«ЯКУТСКИЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР СИБИРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК»
ИНСТИТУТ ГУМАНИТАРНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ И ПРОБЛЕМ МАЛОЧИСЛЕННЫХ НАРОДОВ СЕВЕРА
СИБИРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

ААТ. ТЫЛ. ЭТНОС

ИМЯ. ЯЗЫК. ЭТНОС

Якутск
2025

«РОССИЯ НАУКАЛАРЫН АКАДЕМИЯТЫН СИБИРДЭЭБИ САЛААТЫН
САХА СИРИНЭЭБИ НАУКА КИИНЭ» ФЕДЕРАЛЬНАЙ ЧИНЧИЙЭР КИИН
ГУМАНИТАРНАЙ ЧИНЧИЙИ УОННА АБЫЙАХ АХСААННААХ ОМУКТАР ПРОБЛЕМАЛАРЫН ИНСТИТУТА
ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ЦЕНТР «ЯКУТСКИЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР
СИБИРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК»
ИНСТИТУТ ГУМАНИТАРНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ И ПРОБЛЕМ МАЛОЧИСЛЕННЫХ НАРОДОВ СЕВЕРА
СИБИРСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

ААТ. ТЫЛ. ЭТНОС

Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр ономастиканы чинчийиини төрүттээбит
Михаил Спиридонович Иванов-Багдарыын Сүлбэ
төрөөбүтэ 95 сааһыгар анаммыт ыстатыйалар хомуурунньуктара
(Дьокуускай к., 2023 сыл сэтинньи 9 күнэ)

ИМЯ. ЯЗЫК. ЭТНОС

Сборник статей, посвященный 95-летию со дня рождения
основателя ономастических исследований в Республике Саха (Якутия)
Михаила Спиридоновича Иванова-Багдарыын Сүлбэ
(г. Якутск, 9 ноября 2023 г.)

Якутск - 2025

Россия наукаларын академиятын Сибиирдээби салаатын Гуманитарнай чинчийи уонна аҕыйах ахсааннаах омуктар проблемаларын институтун Учуонай сэбиэтэ бэчээттэнэрин бигэргэттэ.

Утверждено к печати Ученым советом Института гуманитарных исследований и проблем малочисленных народов Севера СО РАН.

Эрдээксийэлиир кэллиэгийэ / Редакционная коллегия:
канд. филол. наук *Сивцева Н.А.* (ответ. редактор),
канд. филол. наук *Борисова Ю.М.*,
канд. филол. наук *Скрябина А.А.*,

Сыанабылы биэрдилэр / Рецензенты:
канд. филол. наук, с.н.с. ИГИИПМНС СО РАН *Н.Н. Васильева*
канд. филол. наук, доцент СВФУ им. М.К. Аммосова *А.К. Прокопьева*

И 56 **Аат. Тыл. Этнос:** Михаил Спиридонович Иванов-Багдарыын Сүлбэ төрөөбүтэ 95 сааһыгар анаммыт ыстатыйалар хомуурунньуктара = **Имя. Язык. Этнос:** сборник статей, посвященный 95-летию со дня рождения Михаила Спиридоновича Иванова-Багдарыын Сүлбэ / Эппиэт. ред. / Отв. ред. Н.А. Сивцева; Рос. акад. наук, Сиб. отд-ние, Ин-т гуманитар. исслед. и проблем малочисл. народов Севера. – Якутск: ИГИИПМНС СО РАН, 2025. – 155 с.

Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр ономастиканы чинчийиини төрүттээбит Михаил Спиридонович Иванов-Багдарыын Сүлбэ төрөөбүтэ 95 сааһыгар анаммыт «Аат. Тыл. Этнос» төгүрүк остуол уонна «Сүдү киһи Багдарыын Сүлбэ» диэн кинигэ сүрэхтэниитин кытылаахтарын топонимика, антропонимика, тыл, история уонна норуот култууратын кыһалбатыгар сыһыаннаах ыстатыйалара киирдилэр.

Тыл үөрэхтээхтигэр, аспираннарга, тыл идэтигэр уһуйуулар устудьуоннарга, аныгы Арасыйа норуоттарын тылларын кыһалбатын интэриэһиргиир аабааччы киэн аранатыгар анаар.

В сборник вошли статьи участников круглого стола «Имя. Язык. Этнос» и презентации издания «Сүдү киһи Багдарыын Сүлбэ», посвященных 95-летию со дня рождения основателя ономастических исследований в Республике Саха (Якутия) М.С. Иванова-Багдарыын Сүлбэ, затрагивающие проблемы топонимики, антропонимики, языка, истории и этнической культуры.

Рекомендуется языковедам, аспирантам, студентам филологических специальностей, а также широкому кругу читателей, интересующихся проблемами языков народов современной России.

Содержание

Аан тыл	5
Предисловие	7
 Национальной интэлигиэнсийэ дьылҕата: ахтар-саныыр кэм Судьба национальной интеллигенции: время памяти	
<i>Данилова Н.И.</i> М.С. Иванов-Багдарыын Сүлбэ үлэтин сүрүн хайыс-халара	9
<i>Петров П.П.-Хардыы.</i> Национальной интэлигиэнсийэ чулуу бэрэстэ-биитэлэ	13
<i>Попова Г.С.</i> Ытык киһи Багдарыын Сүлбэ тыыннаах тыла	16
<i>Илларионов В.В.</i> Багдарыын Сүлбэ – фольклору хомуйааччы уонна тарҕатааччы: кини үтүө холобура	19
<i>Ефремов Н.Н.</i> М.С. Иванов-Багдарыын Сүлбэ суруйар истиилин туһунан	26
<i>Дьячковский Ф.Н.</i> М.С. Иванов-Багдарыын Сүлбэ – топонимика билимин төрүттээчи	29
<i>Монастырёв В.Д.</i> Багдарыын Сүлбэ үлэлэригэр монгуоллуу төрүт-тээх сирдэр ааттара	34
<i>Дамбуев И.А.</i> Словарь топонимной лексики Республики Саха (Якутия) Багдарыын Сүлбэ: краткая характеристика и культурное значение	40
<i>Винокурова У.А.</i> Забыть – Бороться – Найти свое имя	48
<i>Николаев Е.Р.</i> Саха анал аата тэнийэригэр М.С. Иванов-Багдарыын Сүлбэ үлэтин суолтата	55
<i>Ноева С.Е.</i> Багдарыын Сүлбэҕэ үөрэммит дьоллоохпун	59
<i>Иванова Л.В.</i> Кэлэр кэскилгэ анаммыт олох	63
<i>Бочкарев В.В.</i> Багдарыын Сүлбэ хомуйбут картотеката электроннай базаҕа	67
 Тыл уонна төрүт култуура боппуруостара Вопросы языка и традиционной культуры	
<i>Никаева Т.М.</i> Из опыта составления словаря топонимов Республики Саха (Якутия)	72
<i>Васильева Н.М.</i> Кирири географической ааттары таба суруйуу (куйаар ситим матырыйаалынан)	77
<i>Багдарыын Нь.С. уола.</i> Ынах диэн тыл сир аатыгар	82

<i>Алишина Х.Ч.</i> Скотоводческая лексика в топонимах сибирских татар (на материале Тюменской области)	87
<i>Сивцева Н.А.</i> Топонимы с глаголами бытия как периферийные средства выражения категории бытийности в якутском языке	92
<i>Герасимова Е.С., Малгина С.С.</i> Сир аатын сахалыыттан нууччалыы тылбааһа (Саха Өрөспүүбүлүкэтин Таатта улууһун Алдан нэһилиэгин топонимикатыгар олобуран)	97
<i>Петров А.А.</i> Об именах, фамилиях выпускников и студентов Института народов Севера РГПУ им. А.И. Герцена (попытки этимологии)	103
<i>Манчурина Л.Е. М.С.</i> Иванов-Багдарыын Сүлбэ «Өксөкүлээх сүбэлии, өйдөтүһэ сатаабыта» суруйуутун тыла-өһө	113
<i>Скрябина А.А.</i> Лексика предсвадебного обряда в якутском языке	119
<i>Борисова Ю.М.</i> Заимствования в терминологической лексике охоты якутского языка	123
<i>Попов В.Г.</i> К этимологии лексемы <i>бахсы</i>	127
<i>Васильев И.Ю., Кириллина К.Т.</i> Структурно-семантический анализ ландшафтной лексики турецкого и якутского языков	131
<i>Дубровина М.Э.</i> Некоторые замечания к традиционной дефиниции причастий в якутском языке	138
<i>Кузьмина А.А.</i> Концепт «детство» в якутской лингвокультуре	144
Сведения об авторах	152